

פרשת משפטים

חמשה בקר ישלם תחת השור וארבעה צאן תחת השה (כא, לז)

רבותינו עמדו על זאת מה פשר בזה שיש לגנב הפרשי תשלומים לשה פחות מהשור. ואמרו כי "חס הקב"ה על כבודן של בריות!". שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו, משלם חמשה. שה שנושאו על כתפו, משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו.

והדברים מרפסן איגרי, הלא אדם זה על עצמו לא חס, והלך וגנב מה לנו לחוס עליו, ועוד בסוג בדיון אשר כזה.

אכן, האל לנו אל ברחמנות, מלמדנו, הלא סוף סוף ה"גנב" הלז, גם הוא יש לו נפש, יש לו איזהו רגש, וספג "בדיון", אומר לנו הקב"ה "עליכם להתחשב בנפש המבוזה הזו" הנה התבייש ולכן יש "להתחשב" עימו.

וזאת לאפוקי ממחשבות קצת בני אדם, שאומרים, איש כזה שעושה כך ועושה כך, שיאכל מה שבישל. אך אצל בורא עולם אינו כן! כי עליך לעורר רחמיך גם על איש אשר כזה, לרדת חדרי בטנו ולשאת עימו כביכול בבדיונו. וכן מצאנו עוד (בסו"פ יתרו) שהזהיר האל 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', כי אז צריך להרחיב פסיעותיו אל מול אבני המזבח והוי כבדיון, הרי דברים קל וחומר: "ומה אבנים הללו שאין בהן דעת להקפיד על בדיונם, אמרה תורה הואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהם מנהג בדיון. חבירך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בדיונו על אחת כמה וכמה". והובא בפירוש רש"י שם.

ולכן צריך ליקח מזאת, שגם ילד קטן אשר יודעים מעשיו, אין להפתיעו ולביישו או כל כיוצא בזה כי אז מתבזה. והקב"ה מואס באכזריות זו. וכן אפילו יכול להפתיע את אדם אשר למשל "גונב" ולא רוב לו ולתופסו בשעת מעשה אסור לעשות כך, רק יעשוהו באופן אחר, כי כל "בושה" חמור אצל הקב"ה, ויש צד ש"בושה" גרוע מהורגו, ע' סנהדרין (דף מה.) ועיין במציעא (דף נח: נט.) ובספרי אור שבעת הימים (ח"א עמוד שב שג). וכל שכן, שאין לאדם לבייש את אשתו, כגון שחפץ לדכאה ומוצא דבר גנות לביישה ח"ו, אוי לו מיום הדין אוי לו מיום התוכחה, שעושה כן למי אשר בשר מבשרו אשת חיקו. וכל שכן משנה זהירות לבייש אב או אם לא תהא כזו. וצריך הרבה התאפקות בדברים כאלו לפעמים, והנסיין גדול. אבל כאשר חזינן עד היכן התחשב הקב"ה באנשים זולים שלא לזלזלם, כל שכן שעלינו ליזהר ולהיות עם לב רגיש ומלא רחמנות על הכל.

וכדרך שאדם נוהג למטה - כאן יתנהגו עימו מלמעלה.

ואותו מעשה שסיפרו לנו בגמרא (כתובות סז:) שהיו זוג נותנים צדקה לאדם פלוני בסתר וכשהפתיע אותם לראות מי הם, העדיפו לישרף בתוך האש ובלבד שלא יגרם "איזו מה שהוא" של בושה לזולתם. ובזוה"ק (במדבר קעא:) מסופר שרצו לעשות משפט לתלמיד קטן על אשר גרם בגרמא לחבירו שיתבייש בשאלותיו הבטלות לפני רבו וחבריו. ע"ש.

הרי לנו גודל הזהירות. ואזהרה זו צריכים לדעת מורים ומורות בבתי ספר ובסמינרים ובישיבות, ורבנים וכל אדם למקטון ועד גדול. והאלקים יביא במשפט על כל דבר כזה הבא בישירות או בעקיפין. אבל הנזהר באלו, שלומו ישגא כנהר

מקור: הרב אלעזר רז שליט"א

פרשת משפטים